

Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik?

Klasy VII–VIII
szkoły podstawowej

Zadanie można modyfikować i dostosować do możliwości i potrzeb nauczycieli i nauczycielek oraz uczniów i uczennic. O ostatecznym kształcie zadania decyduje nauczyciel/nauczycielka.

Zadanie interdyscyplinarne składa się z aktywności wprowadzającej objaśniającej cel zadania oraz czterech aktywności przeznaczonych na pięć przedmiotów (geografia/biologia, matematyka, język polski, godzina wychowawcza) mających na celu wspólne odnalezienie odpowiedzi na pytanie: Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik? Odpowiedź na pytanie kluczowe wprowadzi uczniów i uczennice w zagadnienia związane z ochroną różnorodności biologicznej w Polsce i Europie. Zadanie najlepiej zrealizować we współpracy międzyprzedmiotowej, przeprowadzając wszystkie aktywności, dając młodzieży możliwość poszukiwania odpowiedzi w ramach różnych przedmiotów. Można wykonać pojedyncze aktywności (2–4), o ile zrealizuje się wprowadzenie do zadania i podsumowanie. Zadanie należy rozpocząć od aktywności 1 (wprowadzającej), a najlepszym jego podsumowaniem jest realizacja aktywności 5 (godzina wychowawcza). Przed rozpoczęciem realizacji zadania zachęcamy do zapoznania się z tematyką wszystkich aktywności, zaplanowania pracy i możliwej współpracy międzyprzedmiotowej.

Cele zadania w języku ucznia/uczennicy

- dowiem się, jaka jest różnica między środowiskiem naturalnym i tym zmienionym przez człowieka,
- dowiem się, jakie korzyści płyną z odbudowy środowiska przyrodniczego na przykładzie przemiany trawnika w łąkę kwietną,
- dowiem się, jak i dlaczego warto prowadzić działania mające na celu ochronę środowiska naturalnego ze szczególnym uwzględnieniem korytarzy ekologicznych i ich znaczenia dla różnorodności biologicznej,
- poznam cele i założenia Europejskiego Zielonego Ładu,
- poznam założenia program ochrony różnorodności biologicznej Natura 2000.

Kryteria sukcesu w języku ucznia/uczennicy

- wyjaśnię różnice pomiędzy środowiskiem naturalnym i środowiskiem zmienionym przez człowieka,
- potrafię wymienić korzyści płynące z przebywania w naturze i odbudowy środowiska naturalnego (zasianie łąki, tworzenie korytarzy ekologicznych),
- wyjaśnię pojęcie korytarzy ekologicznych i korzystam z cyfrowej mapy korytarzy ekologicznych Natura 2000,
- wyjaśnię, jaki jest cel i najważniejsze założenia strategii Europejski Zielony Ład,
- propaguję ochronę środowiska naturalnego, w tym niekoszenie trawników i ukwiecanie łąk.

Zagadnienia

geografia/biologia

- gatunki roślin, które można znaleźć w trawniku
- korytarze ekologiczne
- Program Natura 2000
- różnorodność biologiczna

matematyka

- średnia pomiarów
- procent danej liczby
- dane przedstawione za pomocą wykresów

język polski

- *Pan Tadeusz*, A. Mickiewicz
- opisy przyrody w utworze literackim

godzina wychowawcza

- różnorodność biologiczna
- człowiek częścią przyrody
- ochrona prawna przyrody w Europie (Natura 2000, EZŁ)

Załączniki

- karta pracy nr 1:

Natura 2000, korytarze ekologiczne i różnorodność biologiczna

(geografia/biologia)

[www.bit.ly/
ZI2_kartapracy1](http://www.bit.ly/ZI2_kartapracy1)

- karta pracy nr 2:

Badania statystyczne na trawniku

(matematyka)

[www.bit.ly/
ZI2_kartapracy2](http://www.bit.ly/ZI2_kartapracy2)

- prezentacja

Nieskoszony trawnik przed szkołą i w Soplicowie

(język polski)

[www.bit.ly/
ZI2_prezentacja](http://www.bit.ly/ZI2_prezentacja)

- karta pracy nr 3:

Zielnik soplicowski, czyli dlaczego warto zasiać epopeję

(godzina wychowawcza)

[www.bit.ly/
ZI2_kartapracy3](http://www.bit.ly/ZI2_kartapracy3)

- prezentacja

Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik?

[www.bit.ly/
ZI1_prezentacja](http://www.bit.ly/ZI1_prezentacja)

Odniesienia do podstawy programowej

- język polski: I.1.11, I.2.1
- matematyka: XIII.1, XIII.3, V
- biologia: II.1.3, II.6, VII.9, VIII
- geografia: I, XII.1, XII.2
- odniesienia do kształcenia ogólnego w szkole podstawowej (perspektywa wychowawcza)

Metody nauczania

- podające: rozmowa, opis, prezentacja
- praktyczne: pokaz z instruktorem, ćwiczenia praktyczne
- problemowe: burza pomysłów, JIGSAW
- odwrócona lekcja

Środki dydaktyczne

- szablon kwadratu o boku 30 cm (dla każdego zespołu)
- duże kartki papieru, pisaki, kredki
- informacje (wydrukowane lub on-line) związane z obszarami Natura 2000, korytarzami ekologicznymi, różnorodnością biologiczną (informacje możliwe do przeczytania w kilka minut)
- cyfrowe mapy korytarzy ekologicznych z lat 2005 i 2012 (<http://mapa.korytarze.pl>)
- nasiona lub sadzonki roślin takich jak koniuczyna biała i czerwona, mięta polna, stokrotka
- doniczki lub skrzynki, ziemia ogrodnicza

Aktywność 1 (wprowadzenie do zadania)

Pokaż uczniom i uczennicom skoszony i nieskoszony trawnik, najlepiej znajdziecie takie trawniki gdzieś w okolicy szkoły. Zapytaj, czy oba podobają im się tak samo. Czy warto kosić trawniki? Dlaczego? Przyjrzyjcie się otoczeniu trawników. Zapytaj klasę, czy tereny zielone łączą się ze sobą czy są od siebie odizolowane.

Wprowadź klasę w tematykę zadania: powiedz, że uczniowie i uczennice mają rozstrzygnąć, czy warto kosić trawniki. Jakie są zalety, a jakie wady nieskoszonego trawnika? (Jak minimalizowanie działań człowieka na terenach przyrodniczych wpłynie na kondycję środowiska i jego różnorodność gatunkową?) Zwróć uwagę na to, czy tereny zielone się łączą, czy ułatwiają zwierzętom przemieszczanie się pomiędzy oddalonymi od siebie terenami zielonymi.

Wskazówki

- Z zadaniem klasę powinni zapoznać nauczyciel/nauczycielka prowadzący pierwsze zajęcia. Aktywność 1 połącz z jedną z kolejnych aktywności. Jeżeli pracujecie w ramach zajęć z matematyki, wykonajcie pierwszą część aktywności 3 w terenie.
- Najlepiej pokazać uczniom i uczennicom trawnik w okolicach szkoły. Jeśli nie możesz tego zrobić niemożliwe, skorzystaj ze zdjęć satelitarnych okolicy (Google Maps).
- Podczas realizacji zadania staraj się jak najczęściej odwoływać do kondycji środowiska naturalnego w Polsce i na świecie. W zadaniu tytułowy trawnik jest miniaturą siedlisk przekształconych przez człowieka, które utraciły różnorodność biologiczną i część pełnionych funkcji. Mówiąc o nieskoszonym trawniku, nawiązuj do naturalnego środowiska przyrodniczego, które może tworzyć silny, zróżnicowany gatunkowo ekosystem. Zwracając uwagę na połączenia między terenami zielonymi, powiedz o korzyściach ekologicznych i ich roli.

Aktywność 2 (geografia/biologia)

Zastosuj metodę lekcji odwróconej i poproś uczniów i uczennice o przygotowanie się do zajęć poprzez zebranie informacji na jeden z trzech tematów. W tym celu podziel klasę na trzy grupy. Każdej osobie indywidualnie daj **kartę pracy nr 1: Natura 2000, korytarze ekologiczne i różnorodność biologiczna** z informacją, do której grupy należy i jaki temat będzie opracowywała:

- grupa 1: obszary Natura 2000
- grupa 2: korytarze ekologiczne
- grupa 3: różnorodność biologiczna.

Na początku zajęć wprowadź młodzież w tematykę zadania – posłuż się temu aktywność wprowadzająca. Jeżeli klasa rozpoczęła już realizację zadania na innym przedmiocie, zapytaj uczniów i uczennice, co zapamiętali z aktywności. Przypomnij, że

- karta pracy nr 1:
Natura 2000, korytarze ekologiczne i różnorodność biologiczna
www.bit.ly/ZI2_kartapracy1

waszym zadaniem jest znalezienie odpowiedzi na pytanie: Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik?

Poproś o krótkie przypomnienie sobie informacji zebranych przed zajęciami. Podziel klasę na trzyosobowe grupy, w każdej powinna się znaleźć osoba znająca inne zagadnienie:

- osoba 1: obszary Natura 2000
- osoba 2: korytarze ekologiczne
- osoba 3: różnorodność biologiczna.

Uczniowie i uczennice rozmawiają w grupach, przekazując sobie informacje spisane w karcie pracy. Nowe wiadomości otrzymane od kolegów i koleżanek z grupy mogą również dopisać do karty pracy.

Kiedy każdy w klasie zapozna się już ze wszystkimi trzema tematami, zapytaj młodzież, jaką rolę odgrywają korytarze ekologiczne w przemieszczaniu się roślin i zwierząt. Odpowiedzi spisz na tablicy w klasie lub on-line. Zwróć uwagę na proces zmniejszania się różnorodności biologicznej i odnieś się krótko do celów wyznaczonych w Europejskim Zielonym Ładzie (np. dotyczących objęcia ochroną kolejnych terenów lądowych i morskich poprzez powiększenie obszarów Natura 2000 oraz sieci korytarzy ekologicznych łączących te tereny).

Uczniowie i uczennice indywidualnie szukają na mapie cyfrowej korytarzy ekologicznych Natura 2000 położonych najbliżej szkoły. Zapisują ich nazwy w karcie pracy.

Poproś uczniów i uczennice, by porównali zasięg korytarzy ekologicznych położonych najbliżej szkoły na mapach z lat 2005 i 2012 i zapisali w karcie pracy nazwę jednego korytarza ekologicznego w okolicy szkoły, który pojawił się na mapie z 2012 roku.

Zaproś klasę do pracy w grupach. Zadaniem grup jest zaprojektowanie (plakat papierowy lub w Microsoft Paint) minikorytarza ekologicznego w pobliżu szkoły (w ogrodzie szkolnym, w sali lekcyjnej na parapecie okiennym) w formie łąki kwietnej.

Poproś uczniów i uczennice o podsumowanie zajęć poprzez odpowiedź na pytania:

- Co może przynieść środowisku zaprojektowany i zrealizowany minikorytarz ekologiczny (w postaci nieskoszonego trawnika/łąki kwietnej)?
- Jakie inne możliwości daje nieskoszony trawnik? (Np. pełni funkcje estetyczną i rekreacyjną, oczyszcza powietrze, obniża temperaturę otoczenia).
- Co jeszcze możemy zrobić, aby zatrzymać proces zaniku różnorodności biologicznej nie tylko na własnym podwórku, ale i w całej Polsce?

Zakończ aktywność, uzupełniając odpowiedzi na ostatnie pytanie informacjami na temat Europejskiego Zielonego Ładu.

- Przypomnij uczniom i uczennicom, że zarówno minikorytarz, który stworzyli, jak i poznane tereny zielone mogą potraktować jako miniatury dużych terenów przyrodniczych i korytarzy ekologicznych. Zalety nieskoszonego trawnika i minikorytarza można przenosić na większą skalę. Ochrona kolejnych terenów przyrodniczych w Polsce i Europie (w ramach programu Natura 2000) oraz powiększenie sieci korytarzy ekologicznych wpłynie pozytywnie na wzrost różnorodności biologicznej i stabilność ekosystemów.
- Możesz zaproponować młodzieży działanie dodatkowe: Niech uczniowie i uczennice, na podstawie zdobytych podczas zajęć informacji oraz stworzonego projektu minikorytarza ekologicznego opracują szkic plakatu lub ulotki przedstawiających korzyści płynące z tworzenia łąk kwiatnych. Jeżeli znajdą na to przestrzeń, mogą dodać informację, że jest to zgodne z nową strategią Unii Europejskiej: Europejski Zielony Ład.

Aktywność 3 (matematyka)

$$\begin{array}{r} \sqrt{123} \\ + - \\ \hline \end{array}$$

Wprowadź młodzież w tematykę zadania – posłuż temu aktywność wprowadzająca. Jeżeli klasa rozpoczęła już realizację zadania na innym przedmiocie, zapytaj uczniów i uczennice, co zapamiętali z aktywności. Przypomnij, że waszym zadaniem jest znalezienie odpowiedzi na pytanie: Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik?

Powiedz uczniom i uczennicom, że w ramach lekcji przeprowadzą minibadania statystyczne.

Podziel klasę na czteroosobowe grupy, rozdaj grupom **karty pracy nr 2: Badania statystyczne na trawniku** i poproś o:

- zaznaczenie na trawniku w okolicach szkoły kwadratu o boku 30 cm (można skorzystać z szablonu kwadratu o podanym boku),
- policzenie występujących na zaznaczonym terenie gatunków roślin (ich nazwy i liczbę uczennice i uczniowie zapisują w karcie pracy zgodnie z instrukcją).

Poproś, by uczestniczki i uczestnicy zajęć na podstawie informacji z artykułu *Efekt braku kosiarki* (patrz: źródła) oraz wyników własnych badań obliczyli w grupach lub indywidualnie, o ile może wzrosnąć liczba gatunków na ich trawniku po sześciu latach (karta pracy nr 2).

Następnie zaproś klasę do analizy wykresów przedstawiających średnią różnicę temperatur i wilgotności w zależności od tego, czy trawnik był koszony często czy rzadko.

Na podstawie wykresu uczniowie i uczennice odczytują temperatury o danej godzinie, np. 13:48, w zaokrągleniu do pełnych stopni i obliczają:

- różnicę między tymi temperaturami oraz o ile procent temperatura na trawniku skoszonym jest wyższa od temperatury na trawniku nieskoszonym,
- amplitudę temperatur na jednym i drugim trawniku oraz o ile procent ta amplituda jest większa dla trawnika skoszonego niż nieskoszonego.

- karta pracy nr 2:
Badania statystyczne na trawniku
www.bit.ly/ZI2_kartapracy2

W ramach podsumowania przypomnij pytanie kluczowe: Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik? Zaproś uczniów i uczennice do spisania w kartach pracy trzech możliwości lub korzyści płynących z niekoszenia trawników. Poproś kilka osób o podzielenie się odpowiedziami. Możesz podsumować aktywność, mówiąc o Europejskim Zielonym Ładzie (patrz: wskazówki).

Wskazówki

- Jeżeli uczniowie i uczennice zaczynają pracę z zadaniem na zajęciach z matematyki, krótko wprowadź ich w zagadnienie koszenia/niekoszenia trawnika. W ramach wstępu lub podsumowania powiedz więcej o strategii Europejskiego Zielonego Ładu i przytocz pkt 2.1.7, gdzie jest zawarta wskazówka, by zwiększenie różnorodności biologicznej uzyskiwać na terenach miejskich, zagospodarowując odpowiednio tereny zielone. Możesz wymienić kilka zalet nieskoszonego trawnika, jeżeli nie padły podczas zajęć (np. więcej terenów zapewniających pożywienie i schronienie zwierzętom, np. małym ssakom, gadom, płazom, owadom, w tym pszczołom).
- Przy rozpoznawaniu gatunków roślin uczniowie i uczennice mogą korzystać z odpowiednich publikacji lub z aplikacji na smartfony.
- Po wykonaniu minibadania statystycznego uczniowie i uczennice ustalają liczbę gatunków występujących w danym trawniku (jeśli zapisali tylko liczbę występujących gatunków, obowiązuje najwyższy wynik, jeśli spisywali gatunki, należy je zliczyć). Należy zwrócić uwagę, że to badanie jest znacznie uproszczone i obarczone dużym ryzykiem błędu ze względu na zarówno zbyt mały obszar, który poddano badaniom, jak i brak doświadczenia i znajomości gatunków roślin osób badających.
- Jeśli nie możecie wykonać minibadania statystycznego na przyszkolnym trawniku, zaproponuj klasie wykorzystanie zdjęć trawników lub samodzielne wykonanie badania na trawniku w pobliżu domu.

Aktywność 4 (język polski)

Wprowadź młodzież w tematykę zadania – posłuż się aktywnością wprowadzającą. Jeżeli klasa rozpoczęła już realizację zadania na innym przedmiocie, zapytaj uczniów i uczennice, co zapamiętali z aktywności. Przypomnij, że waszym zadaniem jest znalezienie odpowiedzi na pytanie: Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik?

Wyświetl **prezentację *Nieskoszony trawnik przed szkołą i w Soplicowie***, rozdaj **karty pracy nr 3: Zielnik soplicowski, czyli dlaczego warto zasiać epopeję** i poproś, by uczniowie i uczennice odszukali w tekście *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza (slajd 4) nazwy czterech roślin i zapisali je w karcie pracy. Możesz następnie zaprezentować kolejne slajdy (5–9), na których w tekście oznaczono poszukiwane gatunki roślin oraz dodano krótki opis każdej z nich.

Poproś, by uczestnicy i uczestniczki zajęć uzupełnili nazwy roślin i krótko opisali możliwe znaczenie każdej z nich dla bohaterów *Pana Tadeusza* (ziołolecznictwo, pokarm dla człowieka i zwierząt, schronienie dla dzikich zwierząt). Możesz również poruszyć temat roli przyrody w utworze.

- prezentacja **Nieskoszony trawnik przed szkołą i w Soplicowie**
www.bit.ly/ZI2_prezentacja
- karta pracy nr 3: **Zielnik soplicowski, czyli dlaczego warto zasiać epopeję**
www.bit.ly/ZI2_kartapracy3

Następnie poproś, by uczniowie i uczennice wybrali jedną postać spośród bohaterów i bohaterek *Pana Tadeusza* oraz wymyślili krótką historię z tą postacią w roli głównej oraz z wybraną opisaną wcześniej rośliną. Niech zapiszą historię na kartce lub w dokumencie on-line, mogą ją również zilustrować. Na koniec zbierzcie wszystkie prace i złożcie w klasową książkę (lub e-książkę).

Podsumuj zajęcia, zadając pytanie: Czy bohaterowie *Pana Tadeusza* kosiliby trawniki? Dlaczego? Poproś, by młodzież zapisała odpowiedź w karcie pracy. Zajęcia możesz zakończyć, wyświetlając cytaty ze slajdu 10.

Wskazówki

- Uczniowie i uczennice mogą złożyć książkę ze swoich opowiadań w wybranym programie komputerowym.
- Podczas realizacji zadania staraj się jak najczęściej odwoływać do kondycji środowiska naturalnego w Polsce i na świecie oraz jego funkcji (zapewnianie żywności, wody, czystego powietrza i schronienia, łagodzenie ryzyka klęsk żywiołowych, ograniczanie występowania szkodników i chorób, regulacja klimatu). W ramach podsumowania możesz powiedzieć o strategii Europejski Zielony Ład, w której w celu ochrony różnorodności biologicznej i jej funkcji pojawiają się plany zwiększenia powierzchni chronionych obszarów lądowych i morskich charakteryzujących się bogatą różnorodnością biologiczną (więcej na ten temat w aktywności 5).
- Możesz zaproponować młodzieży działanie dodatkowe:
  1. Zaplanujcie zasianie (lub skorzystajcie z sadzonek) w szkolnym ogródku lub w doniczkach w klasie roślin z *Pana Tadeusza*. Klasa może poznać więcej gatunków dzięki prezentacji (slajdy 11–21). Obserwujcie wzrost roślin. Uczniowie i uczennice mogą przygotować relację fotograficzną, a następnie podzielić się nią na szkolnej stronie internetowej czy za pośrednictwem szkolnego konta na Facebooku.
  2. Niech chętni uczniowie i uczennice lub cała klasa poszukają informacji na temat aktualnego zastosowania ziół pojawiających się w *Panu Tadeuszu*, korzystając z prezentacji (slajdy 14–21) i Internetu, i stworzą Poradnik zielarski, w którym opiszą właściwości poznanych roślin. Można wykorzystać do tego narzędzie do tworzenia e-książek: Book Creator (<https://bookcreator.com>).

Aktywność 5 (godzina wychowawcza)

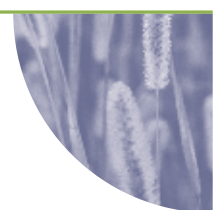
Aby zajęcia przebiegały sprawniej, możesz wykorzystać metodę odwróconej lekcji. Zachęć uczniów i uczennice, aby zapoznali się w domu ze wskazanymi slajdami w udostępnionej im **prezentacji *Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik?***

Na początku zajęć poinformuj klasę, że na zajęciach odpowiecie na pytanie: Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik?

Następnie porozmawiajcie o Europejskim Zielonym Ładzie i programie Natura 2000. Odnieś się do prezentacji multimedialnej, z którą uczniowie i uczennice mieli się zapoznać w domu. Poproś, by w formie burzy pomysłów podali najważniejsze założenia obu programów. Pomysły młodzieży zapisuj na tablicy w klasie lub on-line. W razie potrzeby uzupełnij. Podyskutujcie o działaniach na rzecz

- prezentacja **Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik?**
www.bit.ly/ZI1_prezentacja

różnorodności biologicznej w Europie oraz powodach, dlaczego UE chroni różnorodność biologiczną. Możesz odwołać się do slajdów z **prezentacji *Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik?***

Zapisz na tablicy pytanie: Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik? Możesz zasugerować, by młodzież poszukała odpowiedzi w oparciu o wiedzę i doświadczenie zdobyte na innych przedmiotach i po zapoznaniu się z prezentacją, czyli z uwzględnieniem perspektywy Europejskiego Zielonego Ładu.

Zaproponuj uczestnikom i uczestniczkom zajęć, żeby dobrali się w pary i w dwójkach poszukali odpowiedzi, zapisując swoje propozycje na kartkach. Określ czas na tę aktywność (na przykład 5 minut). Po ustalonym czasie połącz po dwie pary, by powstały grupy czteroosobowe. Niech członkowie grup przez określony czas (na przykład 8 minut) dzielą się swoimi ustaleniami, szukają wspólnych i różniących stwierdzeń. Po tym czasie połącz młodzież w grupy ośmioosobowe (po dwie grupy czteroosobowe). Niech uczniowie i uczennice znowu porozmawiają o tym, co ustalili. Poproś, by każda z grup przedstawiła swoją odpowiedź na pytanie w formie zaprojektowanego przez siebie plakatu.

Każda grupa prezentuje swój plakat, odpowiadając na pytanie: Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik?

Źródła i inspiracje:

- Europejski Zielony Ład, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl.
- Komisja Europejska, Strategia Europejski Zielony Ład, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0016.02/DOC_1&format=PDF.
- Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/eu-biodiversity-strategy-2030_pl.
- Joanna Kajzer-Bonk, Justyna Kierat, *Efekt (braku) kosiarki*, Nauka dla przyrody, <https://naukadlaprzyrody.pl/2020/06/16/efekt-braku-kosiarki>.
- Pracownia na rzecz Wszystkich Istot, Cel i założenia merytoryczne wyznaczania korytarzy, <https://korytarze.pl/mapa/cel-i-zalozenia-merytoryczne-wyznaczania-korytarzy>.
- Pracownia na rzecz Wszystkich Istot, Mapa korytarzy ekologicznych w Polsce, <http://mapa.korytarze.pl>.

Dostęp do źródeł internetowych: styczeń 2021.

Wskazówki

- Zachęcaj uczniów i uczennice do odwoływania się do poznanej poznanych rozwiązań promowanych przez Unię Europejską podczas szukania odpowiedzi na pytanie kluczowe.
- Prezentację *Jakie możliwości daje nieskoszony trawnik?* dostosuj do możliwości odbiorców i odbiorczyń.
- Hasła związane z Europejskim Zielonym Ładem i Programem Natura 2000 młodzież może zapisywać na karteczkach. Możecie też skorzystać ze strony Stormboard: <https://stormboard.com> lub Conceptboard: <https://conceptboard.com>.
- Kalendarium w prezentacji można potraktować jako ciekawostkę.
- Możesz zaproponować młodzieży działanie dodatkowe: Niech klasa zaplanuje akcję społeczną, która zachęci mieszkańców i mieszkanki Waszej miejscowości do tego, żeby nie kosili trawników w swojej okolicy. Skorzystajcie z metody burzy pomysłów. Zapisuj na tablicy wszystkie zgłaszane koncepcje. Przeczytajcie je, a potem przeanalizujcie i zostawcie te, które są możliwe do realizacji.

Niniejsza publikacja powstała w ramach programu „Odpowiadaj na globalne wyzwania – Europa o klimacie”, którego organizatorem jest Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Program „Odpowiadaj na globalne wyzwania – Europa o klimacie” jest współfinansowany ze środków Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce oraz Unii Europejskiej.

Autorki:

Bernadetta Biątek, Hanna Habera, Agnieszka Makowczyńska, Ewa Sak-Grzelczak

Redakcja językowa:

Justyna Yiğitler

Konsultacja metodyczna:

Małgorzata Skura

Konsultacja merytoryczna:

Marta Kałużyńska, Elżbieta Krawczyk, Justyna Zamojda

Projekt graficzny i skład:

Zofia Herbich

Wydawca:

Civitas Sp. z o.o.
ul. Noakowskiego 10/1, 00-666 Warszawa
www.civitas.com.pl

Wydanie I, Warszawa 2021

Druk: Orthdruk Sp. z o.o.

ISBN: 978-83-89623-78-2

Materiał jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej. Utwór powstał w ramach programu „Odpowiadaj na globalne wyzwania – Europa o klimacie” finansowanego ze środków Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej oraz programu „1Planet4All – Razem dla klimatu!” finansowanego ze środków Unii Europejskiej. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji.

Strona internetowa programu:

www.ekologia.ceo.org.pl/europa-o-klimacie/o-programie

Wersja elektroniczna publikacji jest dostępna na stronie:

www.bit.ly/Zadanie_i_2

Fot.: Eli DeFaria/Unsplash